

- Guerrini A.: The Ethics of Animal Experimentation in Seventeenth-century England, „Journal of the History of Ideas” 50 (1989), no. 3.
- Harley D.: Pious Physic for the Poor. The Lost Durham County Medical Scheme of 1655, „Medical History” 37 (1993), no. 2.
- Leibniz G.W.: Nowe rozważania dotyczące rozumu ludzkiego, tł. I. Dąbska, Warszawa: PWN 1955.
- Leibniz G.W.: Zalecenia dotyczące medycyny, „Klio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym” 24 (2013), nr 1.
- Leibniz G.W.: Propozycja utworzenia urzędu zdrowia (1680). O sposobie udoskonalenia medycyny (1694). Podsumowanie dotyczące obserwacji medycznych, które należy nieustannie podejmować i kontynuować (zima 1701), „Klio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym” 15 (2010).
- Nowacka M.: Filozoficzne konteksty medycyny. Ujęcie historyczne od starożytności do XVIII wieku, Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku 2012.
- Pelling M.: Healing the Sick Poor. Social Policy and Disability in Norwich 1550-1640, „Medical History” 29 (1985), no. 2.
- Pękacka-Falkowska K.: Gottfried Wilhelm Leibniz o sposobie udoskonalenia medycyny, „Klio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym” 24 (2013), nr 1.
- Pękacka-Falkowska K.: Leibniz i instytucjonalizacja opieki medycznej albo o trzech tekstach z 1680, 1694 i 1701 roku. „Klio. Czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym” 15 (2010).
- Salle J.-B. de la: Règles de la bienséance, www.delasalle.qc.ca/fr/ecrits_du_fondateur.asp?pageID=345.
- Smith J.E.H.: Leibniz and the life sciences, [w:] B.C. Lock (ed.), The continuum companion to Leibniz, London–New York: Continuum International Publishing Group 2011.
- Sokołowska M.: Myć się czy wietrzyć. Dramatyczne dzieje higieny od starożytności do dziś. „Hygeia” 2003, nr 32.
- Supady J.J.: Przykłady ewolucji zjawiska śmierci z powodu chorób zakaźnych w aspekcie historii chorób, „Studia Medyczne” 13 (2009).
- Szumowski W.: Historia medycyny filozoficznie ujęta, Warszawa: Sanmedia 1994.
- Trail R.R.: Sydenham’s impact on English medicine, „Medical History” 9 (1965), no. 4.
- Trunk A.: An Early Concept of G. W. Leibniz Regarding Medicine, [w:] M. Kokowski (ed.), The Global and the Local: The History of Science and the Cultural Integration of Europe. Proceedings of the 2nd ICESHS (Cracow, Poland, September 6-9, 2006), www.2iceshs.cyfronet.pl/2ICESHS_Proceedings/Chapter_13/R-5_Trunk.pdf (dostęp 11.12.2013).
- Vigarillo G.: Czystość i brud. Higiena ciała od średniowiecza do XX wieku, tł. B. Szwarzman-Czarnota, Warszawa: Wydawnictwo W.A.B. 1996.
- Wear A.: Caring for the Sick Poor in St Bartholomew’s Exchange: 1580-1676, „Medical History”. Supplement 11 (1991).
- Wellman K.: La Mettrie. Medicine, Philosophy, and Enlightenment, Durham and London: Duke University Press 1992.

ROZWÓJ MEDYCZYNY A POZIOM ŚWIADOMOŚCI ZDROWOTNEJ W XVII WIEKU

Streszczenie

Koniec XVII wieku charakteryzuje się istnieniem dużej rozbieżności między wzrastającym poziomem rozwoju wiedzy medycznej, edukacji medycznej oraz metod terapeutycznych z jednej

strony, a stanem wiedzy o zależnościach zdrowotności od higieny na poziomie jednostki i społeczności z drugiej strony. Rozwój medycyny jako nauki w powiązaniu z rozwojem nauk biologicznych i metod klinicznych pozwala zrozumieć relacje między higieną, profilaktyką zdrowotną i stanem zdrowotności. Proces ten stał się widoczny w XIX wieku, kiedy stan wiedzy i postęp techniczny umożliwiły zastosowanie licznych rozwiązań prozdrowotnych na poziomie jednostki i całych społeczności. W tym kontekście artykuł omawia prekursorski charakter G.W. Leibniza postulatów dotyczących nauczania medycyny i organizacji służby zdrowia. Zarazem wykazuje się – na przykładzie zaleceń higienicznych, które sformułował Jean-Baptiste de la Salle – że postulaty Leibniza nie mogły zostać zrealizowane w XVII-wiecznym społeczeństwie.

THE DEVELOPMENT OF MEDICINE AND THE LEVEL OF HEALTH CONSCIOUSNESS IN THE 17TH CENTURY

Summary

The end of the 17th century is characterized by the existence of a marked discrepancy (or disproportion) between the growing level of medical knowledge, medical teaching and therapeutic methods on the one hand, and the state of knowledge concerning the relation between hygiene and health both on the level of individuals and the population on the other. The development of medicine as a science in connection with the development of biological sciences and clinical methods make it possible to understand the relation between hygiene, prevention and the state of health. This process became apparent in the 19th century, which is when the state of knowledge and the level of technical advancement made it possible to implement a number of pro-health solutions on the level of individuals and the whole society. It is in this context that this article discusses the precursory character of G.W. Leibniz's postulates concerning the teaching of medicine and the organization of health service. It also demonstrates—based on the hygienic recommendations formulated by Jean-Baptiste de la Salle—that Leibniz's postulates could not be fulfilled in 19th-century society.

Summarised by Maria Nowacka

Słowa kluczowe: medycyna, XVII wiek, świadomość zdrowotna, G.W. Leibniz, J.-B. de la Salle.

Key words: medicine, 17th century, health consciousness, G.W. Leibniz, J.-B. de la Salle.

Information about Author: Prof. Dr. habil. MARIA NOWACKA—Department of Bioethics and Philosophical Anthropology at the University of Białystok; address for correspondence: Pl. Uniwersytecki 1, PL 15-420 Białystok; e-mail: archeus@post.pl